

FORORD

Lærebogen i gynækologi foreligger nu i sin tredje udgave.

Den faglige udvikling inden for gynækologien gennemgår som de øvrige lægelige specialer en hastig udvikling, hvor tendensen til specialisering er et gennemgående træk. Antallet af ekspertområder er stigende. I konsekvens heraf har vi valgt at lade eksperter på området bidrage til de enkelte kapitler med udgangspunkt i de to tidligere udgaver af lærebogen. Det har således været vores mål at bevare en samlet lærebog i gynækologi på et højt fagligt og evidensbaseret niveau. Målgruppen er uændret først og fremmest de medicinstuderende, hvor bogen skal anvendes i sammenhæng med de beskrevne studiemål. Bogen vil imidlertid også være et godt udgangspunkt for yngre læger under uddannelse i specialerne gynækologi og ob-

stetrik samt almen medicin, ligesom den er velegnet som opslagsværk for praktiserende læger.

Bogen er nyskrevet, og vægtningen mellem de enkelte emner afspejler dels udviklingen inden for specialet, dels den kliniske hverdag. I lyset heraf har vi behandlet klimakteriet i et selvstændigt kapitel. Endvidere er der tilføjet et nyskrevet kapitel om sædelighedsforbrydelser, da vi finder, at den gynækologiske speciallæge har en naturlig plads i vurderingen af kvinder, der har været udsat for sådanne overgreb.

Vi vil gerne takke forfatterne af de enkelte kapitler for et inspirerende samarbejde. Det er helt afgørende for fagets udvikling, at eksperter afser tid til at bidrage til udgivelsen af en dansk lærebog.

Redaktionen oktober 2004

INDHOLD

1. EMBRYOLOGI OG ANATOMI 21

EMBRYOLOGI	21
Udviklingen af genitalia interna	22
Udviklingen af de nedre urinveje	25
Udviklingen af genitalia externa	25
ANATOMI	26
De kvindelige kønsorganer (genitalia feminina)	26
DE YDRE KVINDELIGE KØNSORGANER 28	
(GENITALIA EXTERNA FEMININA, VULVA, PUDENDUM FEMININUM) . . .	28
DE INDRE KVINDELIGE KØNSORGANER	29
(GENITALIA INTERNA FEMININA)	29
LITTERATUR	37
SYMPTOMER OG FUND	38

2. ANAMNESE OG UNDERSØGELSE 38

BASISANAMNESEN	40
Generelt gynækologisk (gynækologiske basisoplysninger)	40
KLINISK UNDERSØGELSE.	46
Almindelig objektiv undersøgelse	46
Den gynækologiske undersøgelse	48
SUPPLERENDE UNDERSØGELSER OG DIAGNOSTISKE INDGREB.	51
Ultralydundersøgelse	51
Blodprøver	52
Urinundersøgelse	52

Cytologisk og histologisk undersøgelse .	52
Smear	52
Mikrobiologiske undersøgelser	53
Røntgenundersøgelser	54
Kolposkopi	54
Abrasio	54
LITTERATUR	56

3. GYNÆKOLOGISK ENDOKRINOLOGI 58

KVINDENS KØNSHORMONER	58
Hypothalamus	58
Hypofysen	60
Ovarierne	61
Neuropeptider i genitalia	65
PUBERTET OG MENARCHE	66
OVARIET GENNEM DEN FERTILE PERIODE	69
Ovariet	69
Follikeludviklingen	70
Ovulation	72
Corpus luteum	72
MENSTRUATIONSCYKLUS.	73
Follikulærfasen	73
Ovulationen	75
Lutealfasen	76
UNDERSØGELSER VED GYNÆKO- LOGISK ENDOKRINOLOGISKE SYGDOMME	77

Almen objektiv undersøgelse	.78	Andre årsager	.95
Gynækologisk undersøgelse	.78	HIRSUTISME OG VIRILISME	95
UNORMAL PUBERTET	80	Definitioner	.96
Pubertas praecox	.80	Forekomst	.96
Pubertas tarda	.81	Ætiologi & Patogenese	.96
ANOVULATORISKE BLØDNINGS- FORSTYRRELSER, OLIGOMENORÉ OG AMENORÉ	82	Diagnose	.97
Definition	.82	Behandling	.99
Forekomst	.82	PRIMÆR AMENORÉ OG HERMAFRODITISME	100
Patogenese	.83	Definition	.100
Patologisk anatomi	.85	Ætiologi og patogenese	.100
Symptomer og kliniske fund	.85	Diagnose	.101
Diagnose og differentialdiagnoser	.86	Forløb	.102
Behandling	.86	Behandling	.102
POLYCYSTISK OVARIESYNDROM	87	Patientinformation	.103
Definition	.87	HERMAFRODITISME	104
Ætiologi & Patogenese	.87	LITTERATUR	104
Diagnose	.88		
Forløb	.88	4. KONTRACEPTION	106
Behandling	.89	INDLEDNING	106
HYPOTHALAMISK ANOVULATION	90	PRINCIPPER	107
Definition	.90	EFFEKTIVITET AF KONTRACEPTION	107
Forekomst	.90	BARRIEREMETODER	108
Ætiologi & Patogenese	.90	Kondom	.108
Diagnose	.91	Pessar	.109
Forløb	.91	Femidom og cervixpessar	.109
Behandling	.91	INTRAUTERIN KONTRACEPTION – IUD	111
HYPERGONADOTROP ANOVULATION (PRIMÆRT OVARIESVIGT)	91	Definition	.111
Definition	.92	Kobbervspiralen	.111
Forekomst	.92	Gestagensspiralen	.115
Ætiologi & Patogenese	.92	HORMONEL KONTRACEPTION	116
Forløb	.92	P-piller	.116
Diagnose	.92	ANDEN HORMONEL KONTRACEPTION	120
Differentialdiagnose	.92	Perspektiver	.122
Behandling	.92	NATURLIG KONTRACEPTION	122
HYPERPROLAKTINÆMI	93	Afbrudt samleje	.122
Definition	.93	Periodisk abstinens	.123
Forekomst	.93	Amning	.124
Ætiologi & Patofysiologi	.93	WEB-SITE	124
Diagnose	.94		

5. ABORTUS PROVOKATUS	126	CERVIKALFAKTOR	151
Definition	.126	TUBAFAKTOR	152
Forekomst	.126	Ætiologi & patogenese	.152
Lovgrundlag	.126	Diagnose	.152
Kvinder under 18 år	.129	Behandling	.152
Forløb	.130	UTERINFAKTOR	153
Komplikationer	.133	Ætiologi og patogenese	.153
Profylakse	.134	Diagnostik og behandling	.153
LITTERATUR	135	ENDOMETRIOSE	154
WEB-SITES	135	MANDLIG INFERTILITET	154
		Definition	.154
		Ætiologi og patogenese	.155
		Diagnose	.155
6. STERILISATION	136	BEHANDLING MED KUNSTIG	
Definition	.136	BEFRUGTNING	155
Lovgrundlag	.136	Intrauterin insemination med partnerens	
Rådgivning	.137	sæd (homolog insemination, IUI-H)	.156
Operationsmetoder	.138	Intrauterin insemination med	
Komplikation	.140	donorsæd (IUI-D)	.157
Fortrydelse og refertilisation	.141	Udvælgelse af sæddonor	.158
Perspektiver	.141	IVF- og ICSI-behandling	.158
LITTERATUR	141	Hormonstimulation ved IVF- og	
WEB-SITE	142	ICSI-behandling	.160
		Forløb	.161
		Komplikationer	.161
7. INFERTILITET	144	ÆGDONATION	162
Definitioner	.144	PSYKOSOCIALE ASPEKTER VED	
Forekomst	.144	INFERTILITET OG BEHANDLING	163
ætiologi & patogenese	.145	ETISKE OG LOVMÆSSIGE ASPEKTER	163
diagnose	.145	ADOPTION	164
Basisundersøgelsen hos den alment		NYE BEHANDLINGSMETODER	
praktiserende læge	.146	MED KUNSTIG BEFRUGTNING	165
Undersøgelser og behandling hos		In vitro-modning af oocytter (IVM)	.165
speciallæge eller på gynækologisk		Kryopræserving af kønsceller	.165
specialafdeling	.148	Præimplantations-diagnostik (PGD)	.165
INFERTILITET FORÅRSAGET AF		DET DANSKE IVF-REGISTER	166
OVULATIONSFORSTYRRELSER	149	LITTERATUR	167
Definition	.149		
Forekomst	.150	8. BLØDNINGSFORSTYRRELSER	168
Ætiologi & patogenese	.150	Definitioner	.168
Diagnose	.150	Forekomst	.169
Behandling	.150		

Diagnose	169
Ultralydsskanning	171
Vandskanning	171
Hysteroskopi	172
Endometriehistologi	172
MENORRAGI	172
HYPERMENORRÉ	172
Definition	172
Ætiologi & patogenese	172
Diagnose	173
Behandling	173
METRORRAGI	175
Definition	175
Forekomst	175
Ætiologi & patogenese	175
Diagnose	175
Behandling	176
KIRURGISKE BEHANDLINGSMULIGHEDER	181
Fibromresektion	181
Andre metoder	181
VALG AF BEHANDLING	182
LITTERATUR	182
WEB-SITE	183

9. KLIMAKTERIET OG MENOPAUSEN 184

Definition	184
Ætiologi	185
Forløb	186
Behandling	189
LITTERATUR	194
WEB-SITE	195

10. GYNÆKOLOGISKE TUMORER 196

TUMORER I VULVA 196

BENIGNE TUMORER	196
-----------------	-----

DYSPLASIA VULVAE (VULVAR INTRAEPITELIAL NEOPLASI – VIN)	196
Forekomst	196
Ætiologi & Patogenese	197
Diagnose	197
Behandling	198
PAGETS SYGDOM	198
CANCER VULVAE	198
Forekomst	198
Ætiologi og patogenese	198
Diagnose	199
Behandling	199
Prognose	200
Perspektiver	200

TUMORER I VAGINA 201

BENIGNE TUMORER	201
MALIGNE TUMORER I VAGINA	201
Forekomst	201
Ætiologi og patogenese	201
Diagnose	202
Behandling	202
Prognose	203

TUMORER I CERVIX 203

POLYPUS CERVICIS UTERI	203
Forekomst	203
Ætiologi og patogenese	203
Diagnose	204
Behandling	204
Samtidige forandringer i endometriet	204
DYSPLASIA CERVICIS UTERI	204
Forekomst	204
Ætiologi og patogenese	204
Diagnose	207
Forløb	208
Behandling	208
Perspektiver	210
Cancer cervicis uteri (cancer colli uteri, livmoderhalskræft)	210

Forekomst	210	MALIGN EPITHELIALE TUMORER	228
Ætiologi og patogenese	211	Forekomst	228
Diagnose	211	Ætiologi og patogenese	228
Behandling	213	Diagnose	239
Prognose	214	Behandling	230
Perspektiver	215	Prognose	231
		Perspektiv	232
TUMORER I UTERUS	215	NON-EPITHELIALE TUMORER	232
BENIGNE TUMORER	215	METASTATISKE TUMORER	233
Fibroma uteri (myoma uteri, fibromyoma uteri)	215	GRAVIDITET OG OVARIETUMORER	234
Polypus endometrii	217	TROFOBLASTSYGDOMME	234
ENDOMETRIECANCER (CANCER CORPORIS UTERI)	218	MOLA HYDATIDOSA	234
Forekomst	218	Forekomst	234
Ætiologi og patogenese	218	Ætiologi og patogenese	234
Forløb	219	Diagnose	235
Diagnose	220	Behandling	236
Behandling af adenocarcinomer	220	Prognose	237
Prognose	222	CHORIOKARCINOM	237
Perspektiver	222	NIDATIONSTEDSTUMOR	237
		LITTERATUR	237
		WEB-SITES	238
TUMORER I TUBA UTERINA	222	11. SYGDOMME I VULVA	240
TUBACANCER (ADENOCARCINOMA TUBAE)	222	Diagnose	240
Forekomst	222	Anamnese	240
Ætiologi og patogenese	222	Objektiv undersøgelse	241
Diagnose	223	Røde forandringer	241
Prognose	223	Hvide forandringer	241
		Pigmenterede forandringer	241
		Erosioner og sår	242
		Tumorer	242
OVARIETUMORER	223	BENIGNE INFLAMMATORISKE TILSTANDE I VULVA	242
Ætiologi og patogenese	223	Lichen sclerosus et atrophicus	242
Diagnose	225	Lichen ruber	243
Forekomst	225	Eksem – dermatitis	244
Behandling	226	VULVODYNI	245
FUNKTIONELLE CYSTER	226	Definition	245
BENIGNE EPITHELIALE TUMORER	226	Forekomst	246
BORDERLINETUMORER	227		
Prognose og behandling	228		

Ætiologi og patogenese	246	Forekomst og ætiologi	265
Diagnose	247	Barnealderen og puberteten	265
Behandling	247	Diagnose	265
Forløb	248	Behandling	265
BECHETS SYNDROM	248	Efter menopausen	265
BARTHOLINCYSTER	249	Ætiologi & patogenese	265
LITTERATUR	249	Diagnose	265
		Behandling	266
12. INFEKTIONER I DE		FYSISKE OG KEMISKE ÅRSAGER	
KVINDELIGE KØNSORGANER	250	TIL VULVITIS OG ALLERGI	266
		Ætiologi & patogenese	266
Definition	250	Behandling	266
Forekomst	250	INFEKTIONER I CERVIKALKANALEN	
Ætiologi og patogenese	250	– CERVICITIS	267
Diagnose	251	Forekomst	267
INFEKTIONER I VULVA OG VAGINA . .	253	KLAMYDIAINFEKTION	268
BAKTERIEL VAGINOSE	254	Forekomst og ætiologi	268
Forekomst	254	Diagnose	268
Ætiologi & patogenese	254	Behandling	270
Diagnose	255	GONORÉ.	270
Behandling	256	HPV-infektion på portio og	
VULVOVAGINAL CANDIDIASIS	256	cervixcancer	271
Forekomst og ætiologi	256	MYCOPLASMA HOMINIS	271
Diagnose	256	INFEKTIONER I GENITALIA INTERNA. 272	
Behandling	258	INFEKTION I UTERUS – ENDOMETRITIS 272	
HERPES GENITALIS.	258	Forekomst og ætiologi	272
Forekomst og ætiologi	258	diagnose	272
Diagnose	259	Behandling	273
Forløb	260	UNDERLIVSBETÆNDELSE	
Behandling	260	OG ADNEKSINFLAMMATION	273
TRICHOMONAS VAGINALIS	260	Definition	273
Forekomst og ætiologi	260	Forekomst	273
Diagnose	261	Ætiologi & patogenese	273
Behandling	261	Diagnose	274
HUMAN PAPILOMA-		Behandling	275
VIRUSINFEKTION (KONDYLOMER) . .	262	INFEKTIONER I DE KVINDelige	
Forekomst og ætiologi	262	KØNSORGANER MED RELATION	
Diagnose	262	TIL GRAVIDITET	275
Behandling	263	Hæmolytiske streptokokker gruppe B .	275
SJÆLDNE INFEKTIOSE ÅRSAGER		Bakteriel vaginose	276
TIL VULVOVAGINITIS	264	Herpes genitalis	276
ATROFISK VULVOVAGINITIS	265	Kondylomer	276

13. NEDSYNKNING AF GENITALIER	278	17. ENDOMETRIOSE	316
PELVIC ORGAN PROLAPSE = POP	278	Definition	316
Definition	278	Forekomst	316
Forekomst	280	Ætiologi	317
Ætiologi og Patogenese	280	Risikofaktorer	318
Diagnose	282	Patologisk anatomi	318
Behandling	284	Prædilektionssteder for endometriose .	318
Perspektiver	286	Diagnose	321
LITTERATUR	287	Gynækologisk undersøgelse	322
WEB-SITE	287	Differentialdiagnose	323
14. URININKONTINENS	288	Behandling	323
Definition	288	Forløb	326
Forekomst	289	Perspektiver	326
Ætiologi og patogenese	289	ADENOMYOSE	327
Diagnose	293	Forekomst	327
ANDRE BLÆREDYSFUNKTIONER AF INTERESSE FOR GYNÆKOLOGIEN	298	Ætiologi	327
Fremtidig forskning og udvikling	303	Diagnose	327
LITTERATUR	304	Behandling	327
WEB-SITE	304	Perspektiver	328
15. PRÆMENSTRUET SYNDROM	306	LITTERATUR	328
Definition	306	18. GYNÆKOLOGISK SEXOLOGI	330
Forekomst	306	Definition	330
Ætiologi	306	PSYKOSOMATIK	331
Diagnose	307	Eksempler på psykosomatiske reaktionsformer	333
Behandling	308	Udløsende faktorer	334
Perspektiver	309	SEKSUALFYSIOLOGI	335
LITTERATUR	310	Ophidselsesfasen	335
16. DYSMENORÉ	312	Plateaufasen	336
Definition	312	Orgasmen	337
Ætiologi	312	Afslapningsfasen	337
Diagnose	313	SEKSUALLIVETS NORMALE ALDERSMÆSSIGE FORANDRINGER	338
Differentialdiagnoser	314	Prævention	338
Behandling	314	Graviditet og fødsel	339
LITTERATUR	315	Aldringen	340
		SEKSUELLE DYSFUNKTIONER	341
		Kvindelige dysfunktioner	342
		Almen seksuel dysfunktion	342

Mandlige dysfunktioner	344
PATOLOGISKE TILSTANDE	
VED GRAVIDITET OG FØDSEL	345
ORGANISKE OG IATROGENE	
ÅRSAGER	346
Brystkirurgi	346
Abdominalkirurgi	346
Hjertekirurgi	347
Gynækologiske lidelser	347
SMERTER UDEN KENDT	
ORGANISK ÅRSAGER	351
Den psykosomatiske dyspareuni	351
Vaginisme	351
Kroniske underlivssmerter	351
Vulvodyni	352
PSYKISKE ÅRSAGER TIL	
SEKSUEL DYSFUNKTION	353
SOCIALE ÅRSAGER TIL	
SEKSUEL DYSFUNKTION	353
DIAGNOSE	354
Sexologisk anamnese	354
Objektiv undersøgelse	354
SEXOLOGISK BEHANDLING	357
Rådgivning	357
Henvisning til speciallæger eller -afdelinger	359
PERSPEKTIVER	360
LITTERATUR	361
SEXOLOGISKE WEB-SITES	361
19. SÆDELIGHEDSFORBRYDELSE, SEKSUALISERET VOLD	362
VOLDTÆGT	362
Definition	362
Forekomst	364
Diagnose	364
Behandling	366
Perspektiver	368
SEKSUELLE OVERGREB	
MOD BØRN OG UNGE	370
Definition	370

Forekomst	370
Underretningspligt	371
Diagnose	371
Perspektiver	372
VOLD I GRAVIDITETEN	372
Perspektiver	373
OMSKÆRING	373
LITTERATUR	375
WEB-SITES	375

20. ADGANGE TIL DET GYNÆKO- LOGISKE OPERATIONSFELT 376

DEN ABDOMINALE ADGANG	376
Laparotomi (= åbne abdominale indgreb)	377
Lavt tværsnit (Pfannenstiel/Joel-Cohen)	378
Længdesnit	379
ENDOSKOPISK ADGANG	
TIL UTERINKAVITETEN	380
Hysteroskopi	380
Hysteroskopi	380
VAGINAL ADGANG TIL	
GENITALIA INTERNAE	382
Operative metoder	382
Kuldoskopi	382
Kolpotomi	382
ADGANG TIL DET VAGINALE OG PERIURETRALE STØTTEAPPARAT .	383
FISTLER TIL GENITALTRAKTUS	384
Fistler fra urinvejene	384
Fistler fra intestinalkanalen	385
LITTERATUR	385

STIKORDSREGISTER 387